

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ МЕХАНІКИ ТА АВТОМАТИКИ АПВ НААН
ДЕРЖАВНИЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

***ЗБІРНИК
ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ***

***X Міжнародної науково-технічної конференції з нагоди
116-ї річниці від дня народження
доктора технічних наук, професора,
члена-кореспондента ВАСГНІЛ,
віцепрезидента УАСГН
КРАМАРОВА
Володимира Савовича
(1906-1987)***

«КРАМАРОВСЬКІ ЧИТАННЯ»

***23-24 лютого 2023 року
м. Київ***

Международ. науч.- прак. конф. –Физические и компьютерные технологии в народном хозяйстве”. – Харьков: ХНПК –ФЭД”. 2002. – С. 367-371.

5. Мартыненко А.Д., Скобло Т.С., Сидашенко А.И., Слоновский Н.В. Математическое обоснование режима лазерной обработки деталей, предварительно подвергнутых химико-термической обработке для повышения прочности восстанавливаемых покрытий // Вестник Национального технического университета –ХПИ”. Сб. науч. тр. тем. вып. –Динамика и прочность машин”. Вып. 10. Т.2. – Харьков: НТУ –ХПИ”. 2002. - С. 138-160.

УДК 658.27:339.13:631.12

JEL Classification Q 01; D 24; P 42

КАПІТАЛІЗАЦІЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА ЇХ ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

О. В. ЗАХАРЧУК, доктор економічних наук, професор
ННЦ «Інститут аграрної економіки», м. Київ,
E-mail: zahar-s@ukr.net

Своєчасне оновлення основних виробничих засобів, обладнання, сільськогосподарських машин гарантує стійкий економічний розвиток аграрного сектора. Тому роль інвестиційного забезпечення є важливою, оскільки інвестиційні ресурси дозволяють впроваджувати передові технології, новітню техніку, нові високопродуктивні сорти рослин та породи тварин, інноваційні форми організації праці та управління виробництвом. Нововведення, інновації, нові технології та організаційні рішення дають змогу підприємствам швидше вийти з кризових ситуацій, забезпечити високу конкурентоспроможність продукції та підприємств.

Динаміка основних показників капіталізації сільського господарства показує, що первісна (переоцінена) вартість основних засобів сільського господарства, мисливства та надання пов'язаних із ними послуг, за нашими оцінками та на підставі розрахунків державної служби статистики, на початок 2022 р. становила близько 600,0 млрд грн. (21,7 млрд дол), або майже 6% загальної вартості основних засобів національної економіки України. Порівняно з відповідним показником 2021 р. вартість капіталізації збільшилася на 70 млрд грн, або на 15%, що є позитивним результатом зростання інвестицій (2,3 млрд. дол) у згадану галузь.

За перше півріччя 2022 року за нашими оцінками з урахуванням втрат, пов'язаних із військовими діями росії на території України було пошкоджено та втрачено основних виробничих засобів сільськогосподарських підприємств (будівлі, техніка, сільськогосподарські машини та інвентар) на 90-100 млрд. грн, що становить 15,0-17,0 % від їх загальної вартості. У 2022 році рівень

капіталізації сільського господарства зменшиться майже на половину до 12,0-12,5 млрд дол. Основні причини: інфляція, відтік інвестицій через війну, знищене та втрачене майно на окупованих територіях.

Із визначенням реальної ринкової вартості капіталізації складається теж парадоксальна ситуація. Якщо протягом 2020 р. було введено в дію нових основних засобів на 44,9 млрд грн, то вибуло – всього лише на 21,3 млрд грн., або вдвічі менше. Але причиною цього «позитивного» явища стало те, що обліковування основних засобів аграрного виробництва, які списуються, в цінах їх придбання 15-20-річної давнини, за купівлі таких уже в сьогоденні, значно вищих цінах.

Недооцінка капіталізації аграрного сектору призводить до штучного завищення результативності сільськогосподарської діяльності. Розрахунок нормативної потреби в основних виробничих засобах сільськогосподарського вказує на їх нестачу та недооцінку. Обсяг розрахункової нормативної потреби майже вдвічі перевищує фактичний на 1 січня 2021 р. – 940,5 та 530,7 млрд грн. Розрахунок свідчить, що на 1 січня 2021 р. нормативна вартість капіталізації на вироблену сільськогосподарську продукцію повинна б становити 1734,4 млрд грн, що у 3,8 раза більше від фактичного показника на 1 січня 2021 р., а у 2025 р. – 2224,4 млрд грн, або у 4,8 раза більше.

Інвестиційні процеси у сільському господарстві України останній час вирізнялися нестабільним характером та періодичними кризами (2013–2014 і 2019–2020 рр.). У 2010–2020 рр. – середньорічний темп проросту інвестицій склав лише 11,5%. У 2021 р. інвестиційно-інноваційна діяльність агровиробників активізувалася і вийшла на результат більше 2,3 млрд дол. США, що є одним з найкращих результатів за роки незалежності України.

Протягом 2016–2021 рр. загальні розміри капітальних інвестицій на гектар угідь становили від 70 до 100 дол. США. А лише за умов капіталовкладень від 150 дол. США/га можна говорити, що країна розвивається у напрямку інноваційно-інвестиційної модернізації. У 2022 році прогнозується зменшення інвестицій до 1,2 млрд дол.

Сучасною особливістю інвестиційного процесу в сільському господарстві є зменшення участі в ньому малого агробізнесу. Якщо його частка у загальному обсязі капітальних інвестицій в 2017 р. становила 42,9%, то в 2018 – 37,6, 2019 р. – 32,5, а в 2020 р. – 31,5%, у 2021 р. – менше 30,0%. Що ж стосується їх частки в основних виробничих засобах сільського господарства, то, починаючи з 2017 року вона стрімко зменшувалася і в 2021 році становила лише 10,6% від вартості основного капіталу.

Свою продукцію малі підприємства реалізують переважно ринковим посередникам за нижчими цінами. До того ж вони мають порівняно вищі ризики втрати продукції й майна внаслідок рейдерських захоплень, менші можливості кредитування й отримання державної підтримки тощо. Понад 90,8% усіх інвестицій – це власні кошти підприємств та організацій, 8,5% кредити банків та позики, частка держави становить 0,4%. Підтримка і

стимулювання інвестиційної діяльності суб'єктів малого агробізнесу має бути одним з найважливіших завдань сільськогосподарської політики держави.

Вплив великого агробізнесу на прийняття рішень щодо використання бюджетних коштів та непрозорість розподілу фінансів посилюють монополізм в галузі та стримують процеси інвестування розвитку малих та середніх сільськогосподарських підприємств. Нарощування аграрного сировинного експорту, який забезпечує достатньо високий рівень прибутковості, негативно позначається на розвитку як окремих компаній, які втрачають стимули вкладати додаткові інвестиції, у тому числі в інновації, так і всієї галузі, а також гальмує розвиток переробної промисловості.

У 2022 р., в умовах широкомасштабної війни Російської Федерації проти України, слід очікувати на чергову найбільш глибоку інвестиційну кризу в сільському господарстві. На підконтрольних територіях товаровиробники будуть спрямовувати свої інвестиційні ресурси переважно на просте відтворення основного капіталу, збереження наявних виробничих потужностей і в приріст оборотного капіталу. Нестабільна динаміка вкладень і порівняно низька інвестиційна активність зумовили не лише недостатні темпи відтворення капіталу, а й рішення інвесторів вкладати кошти у порівняно малокапіталомісткі проекти, що посилює процес декапіталізації сільського господарства.

Зростання світових цін на продовольство буде компенсувати лише частину втрат доходів виробників та підвищуватиме рівень інвестиційної привабливості сільського господарства і харчової промисловості України. Ураховуючи це, національному агробізнесу, навіть в умовах війни, доцільно максимально використовувати можливості активізації інвестиційно-інноваційної діяльності. З цією метою необхідні загальнодержавні й регіональні та місцеві заходи щодо покращення інвестиційного забезпечення розвитку агробізнесу.

Непередбачуваність нинішніх умов економічного середовища, зростання конкурентних ризиків та специфіка розвитку аграрного сектору вимагають покращення капіталізації аграрних підприємств та їхнього інвестиційного забезпечення, тому для покращення ситуації доцільно:

- запровадити практику оцінки та переоцінки капіталізації сільського господарства у воєнний і післявоєнний час;
- визначити інвестиційну підтримку малого і середнього бізнесу, особливо на депресивних та постраждалих від війни територіях.
- створити сприятливий інвестиційний клімат для продукування спільних підприємств з провідними виробниками техніки, або будівництво ними власних виробничих потужностей на території України;
- розробити заходи щодо стимулювання оновлення основних засобів через державну підтримку капіталооснащення аграрного виробництва;
- розробити положення щодо державної підтримки сільськогосподарського машинобудування та виробництва міні-техніки;

- здійснювати виважену протекціоністську політику для мінімізації імпорту тих видів техніки, виробництво яких налагоджене в Україні в достатніх обсягах;
- створити умови для приватних інвестицій, зокрема й іноземних, для відбудови сільськогосподарських підприємств в післявоєнний період.

Список використаних джерел

1. Tripti Singh. 3 Important Capital Assets Required in a Farm. URL : <https://www.businessmanagementideas.com/farms/3-important-capital-assets-required-in-a-farm/5685>.
2. Матеріально-технічне забезпечення сільського господарства України : посіб. / [Лупенко Ю. О., Захарчук О. В., Вишневецька О. В. та ін.] ; за ред. Ю. О. Лупенка та О. В. Захарчука. Київ : ННЦ ІАЕ, 2015. 144 с.
3. Модернізація матеріально-технічної бази аграрних підприємств : монографія / [Захарчук О. В., Войтюк В. Д., Могилова М. М. та ін.] ; за ред. О. В. Захарчука та В. Д. Войтюка. Київ–Тернопіль : ФОП Паляниця В. А., 2019. 305 с.
4. Захарчук О. В., Вишневецька О. В., Нечитайло В. В., Іоніцой Є. Ю. Методичні та практичні аспекти підвищення капіталізації агробізнесу. Економіка АПК. 2021. № 9. С. 41–51.

УДК 621.705

ТЕХНОЛОГІЧНІ СПОСОБИ ПІДВИЩЕННЯ ЗНОСОСТІЙКОСТІ ДЕТАЛЕЙ МАШИН

С. М. ГЕРУК, к.т.н., доц., с.н.с.

Житомирський агротехнічний фаховий коледж, м.Житомир
E-mail: mega_sgeruk@ukr.net

Підвищення опору деталі руйнуванню при різних видах експлуатаційного навантаження може бути досягнуто *технологічними методами* об'ємного або поверхневого зміцнення. *Об'ємне зміцнення* підвищує статичну міцність деталей, у яких робочі напруги розподілені по перетину більш-менш рівномірно. Для таких деталей використовують високоміцні сталі і сплави, композиційні матеріали. Однак більшість деталей працює в умовах, при яких експлуатаційне навантаження (тиск, нагрівання, дія навколишнього середовища і т. п.) сприймається головним чином їх поверхневим шаром. Тому зносостійкість, зародження і розвиток втомної тріщини, виникнення вогнищ корозії залежить від опору поверхневого шару руйнуванню. Для деталей, руйнування яких починається з поверхні, розроблено велику кількість методів